

**Rzecznik
Finansowy**

www.rf.gov.pl

dr Bohdan Pretkiel

Warszawa, dnia 9 sierpnia 2023 r.

Rzecznik Finansowy
ul. Nowogrodzka 47 A
00-695 Warszawa

Sąd [REDACTED]

[REDACTED]
ul. [REDACTED]

Powód:

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
zastępowany przez:

r.pr. [REDACTED]

(adres stron w aktach sprawy)

Pozwana:

[REDACTED]
zastępowana przez:

adw. [REDACTED]

(adres stron w aktach sprawy)

Sygnatura akt: [REDACTED]

Oświadczenie Rzecznika Finansowego zawierające pogląd istotny dla sprawy:

Zgodnie z art. 28 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego, o Rzeczniku Finansowym i o Funduszu Edukacji Finansowej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 187; zm., dalej: ustawa o Rzeczniku Finansowym), *do Rzecznika stosuje się odpowiednio przepis art. 63 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, 1981 i 2052)*. Z kolei, zgodnie z art. 63 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, z późn. zm.; dalej: k.p.c.), *Organizacje pozarządowe wymienione w artykułach poprzedzających, które nie uczestniczą w sprawie, mogą przedstawiać sądowi istotny dla sprawy pogląd wyrażony w uchwale lub w oświadczeniu ich należycie umocowanych organów*.

W dniu [REDAKTOWANE] r. do Rzecznika Finansowego wpłynął wniosek z dnia [REDAKTOWANE] r. Pani [REDAKTOWANE] (dalej: pozwana, kredytobiorca lub pożyczkobiorca) sporządzony przez pełnomocnika [REDAKTOWANE] z prośbą o przedstawienie sądowi oświadczenia Rzecznika Finansowego zawierającego pogląd istotny dla sprawy wniesionej z powództwa [REDAKTOWANE] (dalej: powód, kredytodawca lub pożyczkodawca) przeciwko kredytobiorcy prowadzonej przed [REDAKTOWANE] – kopia wniosku wraz z kopią pełnomocnictwa stanowią załącznik nr 1 do niniejszego pisma.

Mając powyższe na uwadze oraz działając na podstawie art. 28 ustawy o Rzeczniku Finansowym w zw. z art. 63 k.p.c., niniejszym Rzecznik Finansowy przedstawia sądowi oświadczenie zawierające pogląd istotny dla przedmiotowej sprawy.

Uzasadnienie:

Za podstawę opracowania niniejszego poglądu przyjęto:

1. wniosek o wydanie istotnego poglądu w sprawie z dnia [REDAKTOWANE] r.;
2. umowa pożyczki nr [REDAKTOWANE] zawarta w dniu [REDAKTOWANE] r. (dalej: umowa nr [REDAKTOWANE]);
3. umowa pożyczki nr [REDAKTOWANE] zawarta w dniu [REDAKTOWANE] r. (dalej: umowa nr [REDAKTOWANE]);

Str. 2

4. Regulamin udzielania kredytów i pożyczek [REDACTED]
[REDACTED] (dalej: Regulamin);
5. akta sprawy [REDACTED];
6. pismo procesowe Powoda z dnia [REDACTED] r.;
7. odpowiedź na sprzeciw z dnia [REDACTED] r.;
8. pismo procesowe Pozwanej z dnia [REDACTED] r.;
9. pismo procesowe Powoda z dnia [REDACTED] r.;
10. pismo procesowe Powoda z dnia [REDACTED] r.;
11. pismo procesowe Pozwanej z dnia [REDACTED] r.;
12. pismo procesowe Powoda z dnia [REDACTED] r.;
13. pismo procesowe Pozwanej z dnia [REDACTED] r.;
14. pismo procesowe Powoda z dnia [REDACTED] r.;
15. pismo procesowe Powoda z dnia [REDACTED] r.;
16. pismo procesowe Powoda z dnia [REDACTED] r.;
17. pismo procesowe Pozwanej z dnia [REDACTED] r.;
18. oświadczenie o skorzystaniu z sankcji kredytu darmowego z dnia [REDACTED] r.;
19. zestawienie operacji z rachunku płatniczego [REDACTED] za okres od 23/11/2016 do 23/11/2016

Na wstępie podkreślić należy, że niniejszy pogląd koncentruje się wokół oceny treści samej umowy kredytu, aniżeli na ocenie zasadności całego powództwa. W świetle wyżej wskazanych okoliczności zasadnym jest skoncentrowanie się jedynie wokół postanowień umowy pożyczki – umowy kredytu konsumenckiego. Niniejszy pogląd przyjmuje zatem charakter oceny postanowień umowy – jasności zapisów i ich spójności.

Główne tezy poglądu:

Str. 3

- I. Bezpośrednią podstawą prawną powództwa jest umowa pożyczki nr [REDAKTOWANE] z dnia [REDAKTOWANE] r., podlegająca reżimowi prawnemu ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1528, dalej u.k.k.)¹, nakładająca na pożyczkodawców szereg obowiązków informacyjnych, których niespełnienie nie tylko powoduje sprzeczność zawartej umowy z u.k.k., mającą określone skutki prawne (możliwość stwierdzenia nieuczciwych praktyk rynkowych, czy wprowadzenia w błąd), ale przede wszystkim powstanie uprawnień prawnokształtujących po stronie pożyczkobiorcy z art. 45 u.k.k. (tzw. sankcja kredytu darmowego) oraz możliwość skierowania roszczeń z art. 12 ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (t.j. Dz. U. 2017, poz. 2070 z późn. zm.; dalej: p.n.p.r.).
- II. Analiza umowy nr 2 pozwala na ocenę, że umowa zawiera większość istotnych informacji wymienionych w art. 30 ust. 1 u.k.k. oraz art. 31-33 u.k.k., niemniej zauważalne są braki tj. nieprawidłowe wypełnienie obowiązków określonych w art. 30 ust. 1 pkt 15 (nieprawidłowa wskazana wysokość odsetek w stosunku dziennym) oraz art. 36c (suma pozaodsetkowych kosztów kredytu przekracza całkowitą kwotę kredytu określoną w Umowie nr 1).

Na wstępie należy zaznaczyć, że przedstawienie poglądu jest uprawnieniem Rzecznika, a zatem ma charakter fakultatywny². Stąd również zakres przedstawianego poglądu leży w gestii Rzecznika Finansowego. Po przeanalizowaniu akt sprawy, Rzecznik Finansowy uznał za zasadne przedstawienie poglądu w odniesieniu do wybranych aspektów sprawy budzących wątpliwości i mogących mieć wpływ w przedmiocie jej rozstrzygnięcia.

I. Zagadnienie prawne – obowiązkowe elementy umowy o kredyt konsumencki

Uwagi wstępne

¹ Stan prawny na dzień zawarcia umowy pożyczki

² Powyższy pogląd potwierdza również orzecznictwo sądowe m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 1980 r. (sygn. akt: I PR 62/80) zgodnie, z którym „przedstawienie poglądu istotnego dla sprawy jest prawem organizacji, a nie obowiązkiem”.

Rozpoczynając analizę prawną w omawianej sprawie, w pierwszej kolejności należy wskazać, że w ocenie Rzecznika Finansowego znaczenie dla niniejszej sprawy miały następujące regulacje prawne:

1. ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1360 ze zm., dalej: k.c.);
2. ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim.
3. ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym;

Analiza przedłożonej umowy kredytu pożyczki gotówkowej zawartej przez strony wskazuje, że podlega ona reżimowi przepisów zawartych w u.k.k. Ustawa ta reguluje zasady i tryb zawierania umów o kredyt konsumencki, zasady ochrony konsumenta takiej umowy oraz obowiązki przedsiębiorcy, który udzielił kredytu konsumenckiego (w dalszej części poglądu zamiennie będą używane pojęcia pożyczki, kredytu i kredytu konsumenckiego). Zgodnie z u.k.k., umowa o kredyt konsumencki jest umową, na mocy której przedsiębiorca zwany "kredytodawcą", w zakresie swojej działalności, udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi kredytu w jakiegokolwiek postaci. Konsumentem jest natomiast osoba fizyczna, która zawiera umowę z kredytodawcą w celu bezpośrednio niezwiązanym z działalnością gospodarczą. W ustawie znajduje się przykładowe (a więc niewyczerpujące) wyliczenie umów, które uznaje się za umowy o kredyt konsumencki, wśród których znajduje się również uregulowana w art. 720–724 k.c. umowa pożyczki sensu stricto (art. 3 ust. 2 pkt 1 u.k.k.). Z kolei zgodnie z art. 720 k.c., który stanowi, że przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. Ustawa o kredycie konsumenckim wprowadza zatem uzupełniający reżim prawny, funkcjonujący obok podstawowej regulacji umowy pożyczki w kodeksie cywilnym – w razie zaś zbiegu mający przed nią pierwszeństwo jako *lex specialis*³.

³ M. Grochowski Ustawa o kredycie konsumenckim. Komentarz. Art. 3 red. Dr hab. Konrad Osajda; por. także R. Tollik, Stosowanie, s. 50 i n.; T. Czech, Kredyt, s. 32

Ustawa o kredycie konsumenckim, będąca odzwierciedleniem dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającą dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz. U. UE. L. z 2008 r. Nr 133, str. 66 z późn. zm., dalej: Dyrektywa 2008/48/WE) kładzie duży nacisk **na obowiązki informacyjne po stronie kredytodawców**, jako że powszechna znajomość praw i obowiązków – zarówno wśród konsumentów, jak i innych klientów – dzięki właściwemu przygotowaniu się do „procedury” kształtowania treści nawiązywanego stosunku umownego jest jednym z istotnych warunków skuteczności ochrony klientów usług finansowych.

Dodatkowo idea uchwalenia Dyrektywa 2008/48/WE wyrażająca się między innymi w narzuconym maksymalnym (pełnym) trybie harmonizacji przepisów unijnych do ustawodawstw państw członkowskich, było stworzenie wspólnego i spójnego systemu prawnego, wyznaczającego jednolite zasady udzielania kredytu konsumenckiego na terenie Unii Europejskiej. Przejawem tej **maksymalnej harmonizacji** było, między innymi, wprowadzenie obowiązku informacyjnego przedkontraktowego opartego na katalogu informacji, które miały być konsumentowi przekazane na etapie **przed zawarciem umowy**, także w postaci jednolitego wzoru formularza informacyjnego, ale również obowiązków informacyjnych, które **muszą zostać przekazane konsumentowi w treści umowy kredytu konsumenckiego**. Istotne jest to, że narzucono jednolite definicje pojęć np.: umowy kredytu konsumenckiego, całkowitej kwoty kredytu, całkowitej kwoty do zapłaty, rzeczywistej rocznej stopy procentowej, całkowitego kosztu kredytu, oraz jednolity sposób ich wyliczania i prezentowania. Z punktu widzenia konsumenta jest to o tyle istotne, że w oparciu o jednolicie rozumiane i wyliczane dane tj. rzeczywista roczna stopa oprocentowania, całkowity koszt kredytu, całkowitą kwotę kredytu i całkowitą kwotę do zapłaty, jest on w stanie nie tylko **ocenić koszt oferowanego mu produktu**, ale również **porównać go** w łatwiejszy sposób z innymi **produktami podobnymi** na terenie państwa członkowskiego, jaki i na terenie całej Unii.

Waga wymagań informacyjnych stawianych kredytodawcom w Dyrektywie 2008/48/WE implementowanej do porządku prawnego w ustawie o kredycie konsumenckim została dodatkowo wzmocniona poprzez wprowadzenie do ustawy o kredycie konsumenckim, na podstawie delegacji z Dyrektywy 2008/48/WE, sankcji bezpośrednich za naruszenie obowiązku informacyjnego w umowie. Jednym z takich przykładów sankcji za niedochowanie

Str. 6

obowiązków informacyjnych jest wprowadzona możliwość przekształcenia umowy kredytu konsumenckiego w tzw. kredyt darmowy (art. 45 u.k.k.) lub formalne przedłużenie możliwości odstąpienia od umowy kredytu konsumenckiego do czasu przekazania przez kredytodawcę wszystkich wymaganych ustawą informacji w umowie kredytu (art. 53 ust. 2 u.k.k.).

II. **Błędne wskazanie odsetek w stosunku dziennym w przypadku odstąpienia od umowy**

Zgodnie z art. 31 ust. 1 pkt 15 u.k.k. „*Umowa o kredyt konsumencki, z zastrzeżeniem art. 31-33, powinna określać: termin, sposób i skutki odstąpienia konsumenta od umowy, obowiązek zwrotu przez konsumenta udostępnionego przez kredytodawcę kredytu oraz odsetek zgodnie z rozdziałem 5, a także kwotę odsetek należnych w stosunku dziennym*”.

O ile Rzecznik Finansowy stwierdza, że w pkt 26. Umowy nr 2 zawarte są postanowienia informujące konsumenta o prawie do odstąpienia od umowy, o tyle obowiązek ten został spełniony w sposób wadliwy. Zgodnie z tym pkt „*Pożyczkobiorca ma prawo, bez podania przyczyny, do odstąpienia od umowy w terminie 14 dni od dnia zawarcia umowy, a gdy umowa nie zawiera wszystkich elementów wymaganych przepisami prawa w terminie 14 dni od dnia dostarczenia tych elementów. Wzór oświadczenia o odstąpieniu od umowy stanowi załącznik nr 4 do niniejszej umowy. Termin do odstąpienia jest zachowany, jeżeli Pożyczkobiorca przed jego upływem złoży pod adresem wskazanym w ww. załączniku oświadczenie o odstąpieniu od umowy. Dla zachowania terminu wystarczające jest wysłanie oświadczenia przed jego upływem. Pożyczkobiorca zwraca niezwłocznie Kasie nie później jednak niż w terminie 30 dni od dnia złożenia oświadczenia, kwotę udostępnionej pożyczki wraz odsetkami za okres od dnia wypłaty pożyczki do dnia jej spłaty oraz bezzwrotnymi kosztami poniesionymi przez Kasę na rzecz organów administracji publicznej i opłatami notarialnymi. Dniem spłaty pożyczki jest dzień przekazania środków pieniężnych Kasie przez Pożyczkobiorcę. Kwota odsetek w stosunku dziennym wynosi 15,62 zł. Rozliczenie z Pożyczkobiorcą z tytułu pobranych przez Kasę prowizji i opłat nastąpi w ciągu 14 dni od dnia zwrotu kwoty pożyczki wraz z odsetkami i innymi należnościami Kasy. W przypadku niedokonania zwrotu środków Kasa będzie naliczała od niezwróconego kapitału odsetki za opóźnienie wg stopy procentowej, o jakiej mowa w pkt 21 umowy. Kasa zastrzega sobie prawo potrącenia ze zwracanej kwoty prowizji*

Str. 7

i opłat niezapłaconych przez Pożyczkobiorcę odsetek a także poniesionych przez Kasę opłat notarialnych oraz bezzwrotnych kosztów poniesionych przez Kasę na rzecz organów administracji publicznej”.

Ustawodawca zagwarantował konsumentom zawierającym umowę o kredyt konsumencki tzw. czas do namysłu. Jest to odstępstwo od reguły, zgodnie z którą należy wywiązywać się z zawartych umów („pacta sunt servanda”), dzięki czemu konsument mimo faktycznego zawarcia umowy ma możliwość wycofania się z niej, na określonych w ustawie warunkach. W takim wypadku zobowiązany jest do zwrotu otrzymanej kwoty kredytu oraz zapłacenia odsetek za faktyczny okres korzystania z udostępnionych środków. Przedsiębiorca ma natomiast obowiązek zwrotu wszelkich opłat związanych z udzielonym kredytem, w tym opłat i prowizji. Uprawnienie do odstąpienia od umowy jest uprawnieniem kształtującym, tak więc nie jest wymagana zgoda kredytodawcy na skorzystanie z tego prawa. Aby powyższe uprawnienie mogło być w jak najszerszym zakresie stosowane, konsument musi posiadać wiedzę o takim przywileju. Dlatego też ustawodawca wskazał, iż informacja o prawie konsumenta do odstąpienia od umowy stanowi istotny element umowy o kredyt konsumencki i nałożył na przedsiębiorcę obowiązek poinformowania o tymże uprawnieniu bezpośrednio w samej umowie. Obowiązek ten został na tyle skonkretyzowany, że przedsiębiorca ma obowiązek nie tylko wskazania tego uprawnienia w umowie, ale również opisanie skutków skorzystania z tego prawa, właśnie m.in. w postaci wskazania odsetek w stosunku dziennym, na który to obowiązek ustawodawca wskazał wprost.

Należy wskazać, że brak wskazania odsetek w stosunku dziennym był wielokrotnie przedmiotem wydawanych przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów decyzji.⁴

Powyższe znalazło potwierdzenie w orzecznictwie sądów powszechnych: *„Słuszne było również uznanie za godzącą w zbiorowe interesy konsumentów praktykę, polegającą na nie zawarciu w umowie kredytu konsumenckiego informacji o obowiązku zwrotu przez konsumenta zaciągniętego kredytu oraz odsetek w przypadku odstąpienia przez konsumenta od umowy, w tym także braku informacji o kwocie odsetek należnych w stosunku dziennym (punkt I.3.), co jest wprost wymagane przez art. 30 ust. 1 pkt 15 ukk. Przepis ten stanowi bowiem*

⁴ przykładowe decyzje: RBG-25/2013, RBG-20/2014 (dostęp: decyzje.uokik.gov.pl)

jednoznacznie, że umowa o kredyt konsumencki powinna określać termin, sposób i skutki odstąpienia konsumenta od umowy, obowiązek zwrotu przez konsumenta udostępnionego przez kredytodawcę kredytu oraz odsetek zgodnie z rozdziałem 5, a także kwotę odsetek należnych w stosunku dziennym. W umowie pożyczki oferowanej przez powoda wskazano jedynie, że kredytodawca posiada prawo do odstąpienia od umowy w terminie 14 dni (punkt 8), nie zawarto natomiast wymienionych wyżej informacji, przez co konsument nie miał jasności co do tego, jakie byłyby skutki odstąpienia przez niego od umowy, w szczególności, czy w związku z tym pożyczkodawca byłby uprawniony do pobierania od niego jakichkolwiek opłat. Konsument nie byłby również w stanie zweryfikować prawidłowości wysokości pobieranych - ewentualnie - opłat za okres korzystania z pożyczki, z powodu braku informacji o wysokości odsetek naliczanych w stosunku dziennym od kwoty pożyczki udzielonej konsumentowi.”⁵

Powyższe potwierdza, że naruszenie ww. obowiązku skutkuje brakiem pełnej informacji po stronie konsumenta, który (pozbawiony pełnej i rzetelnej informacji) może nie skorzystać z przysługującego mu uprawnienia tj. prawa do odstąpienia od umowy. Co prawda, kredytodawca wskazuje w umowie kwotę odsetek dziennych w przypadku odstąpienia od umowy to jednak tak wskazana kwota jest kwotą błędną. Zawyżona kwota odsetek dziennych może potencjalnie spowodować, że z prawa tego nie skorzysta.

W tym miejscu zaznaczyć należy, iż zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 u.k.k. „Konsument nie ponosi kosztów związanych z odstąpieniem od umowy o kredyt konsumencki, z wyjątkiem odsetek za okres od dnia wypłaty kredytu do dnia spłaty kredytu. Konsument zwraca niezwłocznie kredytodawcy kwotę udostępnionego kredytu wraz z odsetkami, o których mowa w ust. 1, nie później niż w terminie 30 dni od dnia złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy”. Z powyższego wynika, iż w przypadku odstąpienia od umowy kredytobiorca ma obowiązek zwrotu udostępnionej kwoty. Jako tą kwotę należy przyjmować całkowitą kwotę kredytu, bez kosztów kredytu. Stosownie do definicji ustawowej całkowita kwota kredytu jest to suma wszystkich środków pieniężnych, które kredytodawca udostępnia konsumentowi na podstawie umowy o kredyt (art. 5 pkt 7 u.k.k.). *Ratio legis* powyższej regulacji sprowadza się do konieczności udzielenia konsumentowi w momencie zawarcia umowy o kredyt rzetelnej

⁵ Wyrok SOKIK w Warszawie z 7.05.2019 r., XVII AmA 17/17, LEX nr 2679426. podobnie: Wyrok SOKIK w Warszawie z 2.04.2019 r., XVII AmA 45/17, LEX nr 2669149. Wyrok SOKIK w Warszawie z 5.07.2018 r., XVII AmA 1/16, LEX nr 2546025/

informacji o wysokości kwoty, **jaka będzie mógł dysponować w sposób dowolny po zawarciu umowy o kredyt.**

Do powyższej kwoty nie mogą zostać wliczone opłaty za udzielenie przedmiotowego kredytu, w tym opłaty, prowizja czy też odsetki. Wszystkie koszty związane z udzieleniem kredytu ponoszone przez konsumenta powinny zostać umieszczone jedynie w całkowitym koszcie kredytu (art. 5 pkt 6 u.k.k.). Podobne stanowisko w niniejszej kwestii zajęła Komisja Europejska w Wytycznych w sprawie stosowania przepisów dyrektywy o kredycie konsumenckim dotyczących rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania⁶.

W tym kontekście warto również przywołać orzeczenie TSUE z 21 kwietnia 2016 r. w sprawie C-377/14, w którym TSUE stwierdził, że: *całkowita kwota kredytu w rozumieniu art. 3 lit. 1) i art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48 nie obejmuje żadnych kwot, których przeznaczeniem jest wywiązanie się ze zobowiązań podjętych w ramach odnośnej umowy o kredyt, takich jak koszty administracyjne, odsetki, opłata za udzielenie kredytu czy wszelkie inne typy kosztów, które musi ponieść konsument*⁷.

Odnosząc się zatem do zwrotu udostępnionej kwoty kredytu bez znaczenia powinno być w jaki sposób kredytodawca pobiera naliczoną prowizję tj. czy poprzez potrącenie z chwilą wypłaty środków, czy też poprzez przelanie kwoty prowizji po wypłacie kwoty kredytu. W konsekwencji kredytodawca ma prawo naliczania odsetek od faktycznie udostępnionej kredytobiorcy środków⁸.

Z pkt 26 Umowy nr 2 wynika, że kwota odsetek w stosunku dziennym wynosi 15,62 zł i została wyliczona od kwoty kredytu zawierającej kredytowane koszty kredytu a nie od całkowitej kwoty kredytu. Zauważyć należy, iż przyjęta przez kredytodawcę interpretacja postanowienia umownego oznaczałaby, że kredytobiorca zobowiązany jest do zwrotu kwoty kredytu wraz kredytowanymi kosztami kredytu podczas gdy niezwłocznie po wypłacie środków na rzecz kredytobiorcy, na rzecz kredytodawcy przelewana była kwota prowizji (co

⁶ European Commission, Commission staff working document "Guidelines on the application of Directive 2008/48/EC (Consumer Credit Directive) in relation to costs and the Annual Percentage Rate of charge", SWD(2012) 128 final, Bruksela 8 maja 2012 r. s. 11

⁷ pkt 86 wyroku TSUE z dnia 21 kwietnia 2016 r. w sprawie C-377/14

⁸ Tak T. Czech [w:] *Kredyt konsumencki. Komentarz, wyd. II*, Warszawa 2018, art. 54, teza 24 oraz np. decyzja Prezesa UOKiK nr RBG 10/2014 z 22.05.2014 r.; decyzja Prezesa UOKiK nr RPZ 2/2013 z 12.03.2013 r., www.uokik.gov.pl. Zob. także wyrok SA w Warszawie z 12.12.2016 r., VI ACa 1213/15, www.orzeczenia.ms.gov.pl.

wynika z zestawienia operacji na rachunku). A zatem, pomimo że kredytobiorca dysponowałby wyłącznie całkowitą kwotą kredytu zobowiązany byłby do zwrotu środków w większej wysokości, obejmującej kwotę prowizji, która pozostaje w posiadaniu kredytodawcy. Żadne postanowienia umowne nic nie mówią o zwrocie przez kredytodawcę na rzecz kredytobiorcy kwoty prowizji w omawianej kwestii. W konsekwencji uznać należałoby, że postanowienie umowne sformułowane zostało w sposób nieprawidłowy.

III. Naruszenie art. 36c u.k.k.

Zgodnie z art. 36c u.k.k. „w przypadku udzielenia przez kredytodawcę lub podmiot z nim powiązany konsumentowi, który nie dokonał pełnej spłaty kredytu, kolejnych kredytów w okresie 120 dni od dnia wypłaty pierwszego z kredytów:

1) całkowitą kwotę kredytu, dla celów ustalenia maksymalnej wysokości pozaodsetkowych kosztów kredytu, o której mowa w art. 36a, stanowi kwota pierwszego z kredytów;

2) pozaodsetkowe koszty kredytu obejmują sumę pozaodsetkowych kosztów wszystkich kredytów udzielonych w tym okresie”.

Natomiast stosownie do art. 36a u.k.k. w brzmieniu z chwili zawierania umów:

„1. Maksymalną wysokość pozaodsetkowych kosztów kredytu oblicza się według wzoru:

$$MPKK \leq (K \times 25\%) + \left(K \times \frac{n}{R} \times 30\% \right)$$

w którym poszczególne symbole oznaczają:

MPKK - maksymalną wysokość pozaodsetkowych kosztów kredytu,

K - całkowitą kwotę kredytu,

n - okres spłaty wyrażony w dniach,

R - liczbę dni w roku.

2. Pozaodsetkowe koszty kredytu w całym okresie kredytowania nie mogą być wyższe od całkowitej kwoty kredytu.

3. Pozaodsetkowe koszty kredytu wynikające z umowy o kredyt konsumencki nie należą się w części przekraczającej maksymalne pozaodsetkowe koszty kredytu obliczone w sposób określony w ust. 1 lub całkowitą kwotą kredytu”.

Z analizy przedłożonych w niniejszej sprawie dokumentów wynika, że w dniu [REDAKTED] [REDAKTED] zawarła z pozwaną [REDAKTED] umowę kredytu konsumenckiego nr [REDAKTED]. Postanowienia umowy kredytu przewidywały udzielenie pozwanej kredytu w kwocie 44.000,00 zł (pkt 5 umowy). W tym samym punkcie umowy Kredytodawca wskazał, iż całkowita kwota kredytu to kwota 25.501,10 zł. Tym samym pozaodsetkowe koszty kredytu wyniosły 18.498,90 zł.

Następnie w dniu 23 listopada 2016 r. została zawarta pomiędzy [REDAKTED] a pozwaną [REDAKTED] umowa kredytu konsumenckiego nr [REDAKTED]. Postanowienia umowy kredytu przewidywały udzielenie pozwanej kredytu w kwocie 57.000,00 zł (pkt 5 umowy). W tym samym punkcie umowy Kredytodawca wskazał, iż całkowita kwota kredytu to kwota 49.020,00 zł. Pozaodsetkowe koszty kredytu stanowiła prowizja z tytułu udzielenia pożyczki w wysokości 7.980,00 zł (pkt 19 lit. a) Umowy nr 2). Należy zauważyć, że w dniu udzielenia tego kredytu środki w wysokości 43.320,00 zł zostały przelane na rachunek nr [REDAKTED], który był wskazany jako rachunek do przedterminowej spłaty Umowy nr 1. Zatem w chwili zawierania Umowy nr 2 pierwotny kredyt (Umowa nr 1) nie był spłacony.

Rzecznik Finansowy pragnie zwrócić uwagę, że pomiędzy Umową nr 1 a Umową nr 2 nie upłynął okres 120 dni a zatem przy zawieraniu Umowy nr 2 kredytodawca winien uwzględnić brzmienie art. 36c i do wyliczenia pozaodsetkowych kosztów powinna być przyjęta wartość całkowitej kwoty kredytu z Umowy nr 1 tj. kwota 25.501,10 zł. Suma pozaodsetkowych kosztów kredytu z Umów nr 1 i nr 2 wynosi 26.478,90 zł a zatem przekracza całkowitą kwotę kredytu Umowy nr 1.

IV. Sankcja naruszenia obowiązku wyrażonego w art. 30 ust. 1 pkt 15 oraz art. 36c u.k.k.

W art. 45 u.k.k. została określona sankcja za naruszenie obowiązku wyrażonego w art. 30 ust. 1 oraz art. 36c u.k.k. Jest to sankcja kredytu darmowego – konsument zwraca wówczas kredyt bez odsetek i innych kosztów kredytu. Taki skutek ustawodawca wiąże wyłącznie z pominięciem niektórych obowiązkowych elementów umowy, a konkretnie tych wymienionych w art. 30 ust. 1 pkt 1–8, 10, 11 oraz 14–17 u.k.k.

Dla zastosowania sankcji kredytu darmowego konieczne są do spełnienia dwa warunki: 1) naruszenie przez kredytodawcę przepisów enumeratywnie wymienionych w art. 45 ust. 1 u.k.k. oraz 2) skuteczne złożenie przez konsumenta pisemnego oświadczenia kredytodawcy, w którym konsument oświadcza, że korzysta z sankcji kredytu darmowego.

Uprawnienie konsumenta do skorzystania z sankcji kredytu darmowego wygasa po roku od dnia wykonania umowy.

W przypadku sankcji kredytu darmowego nie ma znaczenia zakres lub istotność naruszenia ani jego wpływ na interesy konsumenta (argument *lege non distinguente*, z zastrzeżeniem art. 5 k.c.). Należy jednak zauważyć, że sankcji kredytu darmowego nie unormowano na zasadzie ryzyka lub odpowiedzialności absolutnej, czego Rzecznik Finansowy nie kwestionuje. Kredytodawca odpowiada jednak za naruszenie umyślne lub niedochowanie należytej staranności przy wykonywaniu swoich obowiązków (art. 355 § 1 k.c.). Oceniając tę kwestię, trzeba uwzględnić podwyższony stopień staranności, jaki jest wymagany od kredytodawcy w zakresie prowadzonej przez niego działalności (art. 355 § 2 k.c.). Sankcja kredytu darmowego powstaje, gdy naruszenie obowiązku jest wynikiem postępowania samego kredytodawcy lub osoby, która działa na jego rzecz (pracownika, pośrednika kredytowego itd.).

Sankcja kredytu darmowego powstaje w przypadku, gdy kredytodawca naruszył jeden z obowiązków, który nałożono nań na podstawie przepisów wymienionych w art. 45 ust. 1 u.k.k. Powyższe przypadki można podzielić na dwie grupy. Po pierwsze, sankcjonuje się naruszenie przez przedsiębiorcę obowiązków informacyjnych wobec konsumenta dotyczących formy i treści dokumentu umowy w związku z udzieleniem kredytu konsumenckiego (art. 29 ust. 1, art. 30 ust. 1 pkt 1-8, 10, 11, 14-17 i art. 31-33 u.k.k.). Takie naruszenie może wystąpić jedynie na etapie zawierania tej umowy. Po drugie, sankcji podlega uchybienie ograniczeniom

zapewniającym ochronę konsumenta przed nadmiernym obciążeniem finansowym w związku z umową o kredyt konsumencki (art. 33a, art. 36a-36c u.k.k.). Zdarzenie takie może wystąpić na etapie zawierania umowy albo na etapie późniejszym (zwłaszcza w trakcie dochodzenia roszczeń wobec konsumenta). Sankcja kredytu darmowego powstaje, gdy dochodzi do niewykonania lub nienależytego wykonania przez kredytodawcę obowiązku, jaki wynika z przepisu wymienionego w katalogu zamieszczonym w art. 45 ust. 1 u.k.k. W ocenie Rzecznika Finansowego zostały spełnione wszystkie ww. przesłanki, które w konsekwencji wskazują na możliwość skorzystania przez pozwaną z uprawnienia określonego w przywołanym przepisie.

W doktrynie utrwalił się pogląd, że niewykonanie lub nienależyte wykonanie obowiązków z art. 30 u.k.k. może być traktowane na równi z niewskazaniem informacji w umowie. W doktrynie podkreśla się, że:

*1. Naruszenie, o którym mowa w art. 45 ust. 1, oznacza **niewykonanie lub nienależyte wykonanie przez kredytodawcę obowiązku, jaki wynika z przepisu wymienionego w art. 45 ust. 1.** W przypadku obowiązku informacyjnego naruszenie może polegać na podaniu konsumentowi **nieprawdziwych lub niepełnych wiadomości**⁹.*

*2. W odniesieniu do naruszenia przez kredytodawcę wymienionych w art. 45 ust. 1 KredKonsU przepisów regulujących wymagane w art. 30 ust. 1 KredKonsU elementy umowy o kredyt sankcja kredytu darmowego ma zastosowanie jedynie wtedy, gdy wymienione w tychże przepisach niezbędne elementy umowy o kredyt konsumencki w ogóle nie zostaną wskazane w umowie o kredyt **lub zostaną wskazane błędnie**¹⁰.*

Wnioski końcowe

Skuteczność złożonego oświadczenia o skorzystaniu z sankcji kredytu darmowego uzależniona jest od stwierdzenia, czy kredytodawca naruszył obowiązki określone ustawą

⁹ Autor: Tomasz Czech, Tytuł: Komentarz do art.45 ustawy o kredycie konsumenckim Stan prawny: 2012.04.23, por. np. J. Pisuliński, Podstawowe..., s. 68; R. Tollik, Stosowanie..., s. 52; R. Trzaskowski, Ustawa..., s. 268; K. Włodarska, [w:] Ustawa..., s. 352–353, na tle art. 15 u.k.k. z 2001 r.)

¹⁰ Ustawa o kredycie konsumenckim. Rekomendacje interpretacyjne podstawowych regulacji. Komentarz Małgorzata Chruściak, dr Alicja Kopeć, dr Marcin Kłoda, Grzegorz Kott, Tomasz Ostrowski, Mirosław Szakun Rok: 2012, Wydanie: 1

u.k.k. Biorąc pod uwagę treść zawartej umowy oraz twierdzenia stron złożone w toku niniejszego postępowania, można postawić tezę, że kredytodawca dopuścił się naruszenia nałożonych na niego obowiązków określonych w art. 30 ust. 1 pkt 15 oraz art. 36c u.k.k., co uprawnia kredytobiorcę do skorzystania z dyspozycji art. 45 u.k.k.

Przedstawiając powyższe stanowisko, Rzecznik Finansowy wyraża nadzieję, że okaże się ono pomocne dla wydania rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie.

Jednocześnie z uwagi na prowadzone przez nas analizy orzecznictwa, zwracam się z uprzejmą prośbą o poinformowanie Rzecznika Finansowego o wynikach postępowania sądowego, przesyłając kopię orzeczenia sądu.

Załączniki:

1. kopia wniosku o wydanie istotnego poglądu w sprawie wraz z kopią pełnomocnictwa;
2. kopia pełnomocnictwa upoważniającego do składania oświadczeń zawierających pogląd istotny dla sprawy w imieniu Rzecznika Finansowego;
3. dwa odpisy oświadczenia Rzecznika Finansowego zawierające pogląd istotny dla sprawy.

